

Statsvetenskapliga förbundet

Förbundsredaktör: Magnus Erlandsson

Citeringar och publiceringar statsvetarnas aktiekurser

Magnus Erlandsson

Ni känner förstås till positionerna i debatten om huruvida antal citeringar är ett rättvisande mått på forskningskvalitet: ja, citeringar visar i vilken utsträckning forskningen är internationellt erkänd och uppmärksam, och ju fler citeringar desto högre kvalitet.¹ Nej, statistiken bakom citeringsanalys är för osäker, och kvalitet, särskilt i samhällvetenskaperna, bör snarare kvalitativt bedömas än kvantitativt mätas.² Till det senare argumentets försvar kan möjligen föras att rikt citerad forskning kan vara rikt citerad för att många har så mycket kritiskt att säga om den. (William A. Niskanens klassiker *Bureaucracy and representative government* från 1971, i vilken idén om den budgetmaximerande byråkraten introducerades, är enligt Google Scholars statistik citerad 7 453 gånger – och en grov uppskattning är att Niskanen får på pålsen för sin empiriskt svagt underbyggda nidbild av byråkrater i cirka 4 229 av dessa.)³

MODERN HYLLMETER I BIBLIOTEKET⁴

Bibliometri, statistiska analyser av publikationer, bärs upp av två enkla indikatorer: produktion (per år, per forskare, per krona) och genomslag (viktade citeringar). Datakällorna är framför allt Thomson Reuters Web of Science (med 12 000 tidskrifter), Elsevier

Scopus (med 18 000 tidskrifter och konferensserier), samt Google Scholar (som vid sidan om tidskrifterna också samlar avhandlingar, böcker och rapporter). De svenska, nationella publikationsdatabaserna är DiVA och SwePub (men i dessa saknas information om citeringar).

En ofta förekommande invändning mot bibliometri är att olika forskningsfält har så skiftande förutsättningar: det råder olika publiceringskulturer (i vilka man citerar varandra mer eller mindre ofta); tidskrifter har olika publiceringsfrekvens (vilket skapar olika nivåer av konkurrens); och de stora datakällorna är olika bra på att bevaka de olika forskningsfälten (medan de ”artikel tunga” fälten, medicin och naturvetenskap, har mycket god täckning, har de mer bok-, konferenstryck- och rapport tunga fälten, samhällsvetenskap och humaniora, det inte).

CITERINGAR ALLTINGS MÅTT

Ett antagande – ibland kritiserat – bakom citeringsbaserad bibliometri är att citeringar speglar en publikations genomslag i forskningssamfundet. Låt säga att vi tar det antagandet för giltigt. Synar vi fem år gamla artiklar visar statistiken att knappt en fjärdedel av alla artiklar inte citerats alls. Den genomsnittliga artikeln har citerats nio gånger – och hur många artiklar har citerats 100 gånger eller fler efter fem år? Gissa! Svaret finns i fotnoten.⁵

1 Rothstein, Bo (2012), ”Svensk samhällsforskning är alldeles för provinsiell”, *DN Debatt*, 2012-08-15.

2 Nelhans, Gustaf (2012), ”Citeringar inget mått på kvalitet”, *DN Debatt*, 2012-08-16.

3 Niskanen, William, A (1971), *Bureaucracy and representative government*, Aldine Transaction.

4 Avsnitten här, om bibliometri, bygger på en föreläsning av Ulf Kronman, samordnare för OpenAccess.se och publiceringsfrågor vid Kungliga biblioteket, framförd vid ett seminarium på Högskolan i Gävle den 12 februari 2013.

5 0,6 procent.

Det är också så att översiktsartiklar, sammanställningar av relevant forskning och litteratur (där författarna alltså "bara" scannar fältet och presenterar russionen), citeras nästan tre gånger så ofta som originalartiklar, där författaren får förmodas ha bedrivit all krävande grundforskning själv. Det tycks finnas en genväg till fler citeringar för svenska statsvetare, alltså: att skriva fler översiktsartiklar i medicin.

BIBLIOMETRI OCH KVALITET

Det är förstås rimligt att hävda att de ytterst få texter som får stor spridning också har fått "genomslag i forsknings-samfundet". Men betyder ett sådant genomslag också kvalitet? Och betyder få citeringar låg kvalitet?

Ibland, när vissa villkor är uppfyllda, råder en hygglig korrelation mellan antal citeringar och forskningskvalitet, säger bibliometriker: när forskningen är sådan att den kan publicera sig i internationella tidskrifter, när forskningen är någorlunda "konventionell", och när antalet publikationer i vilka citeringarna kan sprida sig är stort, helst över 500.

Råder det motsatta, att din forskning i huvudsak genererar böcker och rapporter (även om den skulle resultera i förändrad, förbättrad praktik i olika sektorer), och det i ett forskningsfält som är ungt, provinsialt eller paradigmbrytande, med kanske bara en handfull tidskrifter att synas i; ja, då spelar det ingen roll hur hög kvalitet din forskning håller – du har förmodligen inte citerats så många gånger efter fem år.

SIKTA MOT STJÄRNORNA

American Political Science Review (APSR) rankas som den tidskrift som har mest genomslag av alla statsvetenskapliga tidskrifter, enligt den så kallade Journal Impact Factor (JIF), vilket är ett grovt men accepterat mått på tidskrifters vetenskapliga "synlighet"

utifrån hur ofta artiklar i tidskriften citeras. En tidskrifts JIF anger genomsnittligt antal citeringar under ett år i relation till artiklar som publicerats de två föregående åren. (Alltså: antalet citeringar från 2014 dividerat med antal artiklar 2012–2013 är lika med JIF.)

Ska man citeras någonstans är det alltså ur och i just denna tidskrift, APSR. Länge ansågs det näst intill omöjligt att som svensk få in sina alster där. Men tidskriften har under senare år publicerat flera bidrag av svenska samhälls- och statsvetare. Är detta en ny trend och ett kvitto på ett internationellt genombrott? En kvalitetsmarkör? Ett uttryck för fortsatt amerikanisering? Eller kanske allt detta? Eller inget av det?

Vilka är det som sprängt drömgränsen? Och hur? Här är en liten "översiktsartikel" för er som vill sikta mot stjärnorna.

SPRIDDA TEMAN, LIKANDE METODER

I en APSR-artikel studerar Erik Lindqvist och Robert Östling (som visserligen är företagsekonomer, men bland dem finns många av våra bästa statsvetare), sambandet mellan politisk polarisering och offentliga utgifter. De finner att politisk polarisering är vanligare i demokratiska länder där de offentliga utgifterna är låga än i andra demokratier, men de hittar inget sådant samband i odemokratiska länder.⁶

I en annan artikel prövar och bekräftar Jonas Pontusson (verksam vid Université de Genève) tillsammans med Noam Lupu (från University of Wisconsin-Madison) ett antagande om att medelinkomstväljare är benägna att alliera sig med låginkomstväljare och därmed stödja en aktiv fördelningspolitik, men bara när de ekonomiska skillnaderna mellan mittenväljaren och den fattiga väljaren är små i förhållande till skillnaderna mellan mittenväljaren och de rika.⁷

6 Lindqvist, Erik & Östling, Robert (2010), Political Polarization and the Size of Government i *American Political Science Review*, Volume 104, Issue 3, pp 543–565.

7 Lupu, Noam & Pontusson, Jonas (2011), The Structure of Inequality and the Politics of Redistribution i *American Political Science Review*, Volume 105, Issue 2, pp 316–336.

Jakob Svensson, också ekonom, har tillsammans med Bård Harstad i Oslo undersökt mutor och lobbying i relation till länders utveckling och landar i att bestickning är vanligare, relativt, i fattiga länder medan lobbying är vanligare, relativt, i rika länder.⁸

Marcus Agnafors, filosof men med statsvetenskapligt intresse, synar kritiskt tänkandet bakom begreppet ”quality of government” liksom begreppet i sig och föreslår en alternativ och mer komplex definition.⁹

KVANTITATIVA STUDIER ÖVERVÄGER

Johannes Lindvall (tillsammans med Ben Ansell, University of Minnesota) skriver om utvecklingen av de nationella utbildningssystemen i Europa, Nordamerika, Latinamerika, Oceanien och Japan mellan 1870 och 1939, och undersöker varför skolsystem varierade mellan länderna och över tiden, med fokus på tre institutionella dimensioner: centralisering, sekularisering, och subventionering.¹⁰ De finner två huvudvägar till centralisering: genom liberala och socialdemokratiska regeringar i demokratier, eller genom fascistiska och konservativa partier i envälden, och att sekulariseringen av offentliga skolsystem kan förklaras av ett stigberoende kopplat till dels statskyrkor (länder med etablerade nationella kyrkor var mindre benägna att ha sekulariserade utbildningssystemen), dels partipolitik. Subventioner i form av offentliga medel till privata utbildningsanordnare, särskilt till

privata religiösa skolor, tycks dessutom ha dämpat religiösa konflikter i de studerade regionerna.

Lisa Hultman, freds- och konfliktforskare, gör tillsammans med sina medförfattare en empirisk undersökning av effektiviteten hos FN:s fredsbevarande styrkor i inbördeskrig. Analysen visar att ju fler militärt utrustade FN-trupper, desto färre dödsfall i strider mellan olika väpnade grupper. Denna korrelation fanns inte när det gällde antal FN-poliser eller FN-observatörer.¹¹

Anders Sundell och Andrej Kokkonen analyserar europeiska monarkier från år 1000 till 1800 utifrån idén att en stark stat kräver stabila relationer mellan härskare och eliter och att det i stater där tronen ärvs finns större möjligheter att underhålla denna stabilitet. Analysen av 961(!) monarker härskande i 42 europeiska stater visar att färre monarker avsattes i stater som utövade förstfödslorätt än i stater med alternativa successionsordningar.¹²

Sven Oskarsson, tillsammans med Magnus Johannesson och David Cecarini, kombinerar i sin artikel biologi, genetik och statsvetenskap i en analys av valdeltagande hos svenska adoptivbarn. Analysen visar bland annat (något överraskande, får man väl säga) att adopterade är mer benägna att rösta om deras biologiska föräldrar röstade.¹³

I en kommande artikel i ASPR, den inte bara till dataomfånget mest imponerande i

8 Harstad, Bård & Svensson, Jakob (2011), Bribes, Lobbying and Development, i *American Political Science Review*, Volume 105, Issue 1, pp 46–63.

9 Agnafors, Marcus (2013), Quality of Government: Toward a More Complex Definition i *American Political Science Review*, Volume 107, Issue 03, pp 433–445. (Agnafors finns dessutom representerad på annan plats i detta nummer av tidskriften, i en kommentar till ett föredrag av Johan P. Olsen.)

10 Ansell, Ben & Johannes Lindvall (2013), The Political Origins of Primary Education Systems, i *American Political Science Review*, Volume 107, Issue 3, pp 505–522

11 Hultman, Lisa; Kathman, Jacob & Shannon, Megan (2014), Beyond Keeping Peace: United Nations Effectiveness in the Midst of Fighting i *American Political Science Review*, Volume 108, Issue 4, pp 737–753

12 Sundell, Anders & Kokkonen, Andrej (2014), Delivering Stability – Primogeniture and Autocratic Survival in European Monarchies 1000–1800, *American Political Science Review*, Volume 108, Issue 2, pp 438–453.

13 Cecarini, David; Johannesson, Magnus & Sven Oskarsson (2014), Pre-Birth Factors, Post-Birth Factors, and Voting: Evidence from Swedish Adoption Data i *American Political Science Review*, Volume 108, Issue 1, pp 71–87.

denna översikt, skriver Jan Teorell (tillsammans med tre författare från Boston University) om demokrati i relation till demografi, och utmanar där den gängse idén om att hur tuff konkurrensen är om mandaten står i omvänd proportion till storleken på valkretsarna: det är ofta tvärtom, skriver Teorell et al. Större valkretsar tycks uppmuntra till organiserad opposition, där finns ofta fler tävlande än platser och därför en öppen strid om röster – och mer av demokratisk debatt.¹⁴

Teorell leder sin och kollegornas hypotes i bevis med hjälp av en smått ofattbar mängd data. Analysen byggs på statistik från nationella, regionala och lokala valkretsar i 134 länder – från 1700-talet(!) fram till idag – vilket gett 2 807 val i 68 150 distrikt och sammanlagt över 400 000 fighter om mandat. Det ni!

ATT TA RYGG PÅ DE FRAMGÅNGSRIKA

Med ett undantag arbetar alla dessa forskare huvudsakligen med statistisk metod och analys av redan tillgängliga kvantitativa data, även om data här ofta analyseras med relativt djärva grepp. Med ett undantag är artiklarna samförfattade, och ofta över nationsgränserna. Och kanske låter jag sträng eller lite

refuserat bitter om jag samtidigt säger att det med några lysande undantag inte är så alldeles epokgörande forskning, inomdisciplinärt revolutionerande metoder eller samhällsrelevanta resultat som presenteras, trots publicering, alltså, i den finaste av tidskrifter.

Hantverken imponerar förstås, texterna är oklanderliga, täta. Det blir tydligt i alla dessa fall att det ligger ett omfattande och gediget arbete bakom varje mening i varje artikel. Det är ett slags stjärnor i vårt fält som tagit sig ända hit. Men efter en sträckläsning av dessa nio svenskmärkta artiklar i *American Political Science Review* blir man kanske ändå något mindre inspirerad än påmind om dessa ord – som lär ha yttrats av opponerten till en engelsk avhandling i historia om båtbyggnadstekniker i Aberystwyth, Wales, åren 1756–1787: ”Det främsta bidraget är att avhandlingen fyller ett tomrum i vårt vetande om båtbyggnadstekniker i Aberystwyth, Wales, under åren 1756 till 1787”.

Magnus Erlandsson är lektor i statsvetenskap vid institutionen för skolutveckling och ledarskap, Malmö högskola.
E-post: magnus.erlandsson@mah.se

14 Gerring, John; Palmer, Maxwell; Teorell, Jan & Zarecki, Dominic (kommande), ”Demography and Democracy: A Global, District-level Analysis of Electoral Contestation”, i *American Political Science Review*.